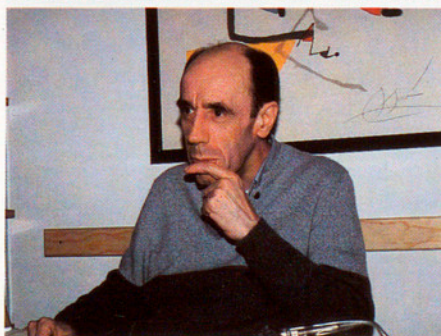

PERE FARRÉS

REFLEXIONS SOBRE L'OBRA DE MIQUEL MARTÍ I POL I EL SEU CONTEXT

OSONA —I, COM A SÍNTESE, VIC— ha estat considerada tradicionalment terra de poetes, i no pas sense raó; si bé l'afirmació, com tota simplificació de la realitat, en deixa fora personatges més importants per la seva narrativa que no pas per l'obra poètica (Martí Genís i Aguilar en deu ser l'exemple més evident), el cert és que el major pes literari de la comarca l'han donat els poetes, per la seva quantitat, però, sobretot, per la qualitat d'alguns d'ells, que arriba a la màxima cota de la literatura catalana amb el cas de Jacint Verdaguer. L'altra cosa sabuda per tothom, aquesta ja no cenyida exclusivament al món cultural, és el caràcter tradicionalista i conservador de la vida vigatana i osonenca, visió fonamentada en llargs anys de la nostra història i consolidada, sobretot, durant el segle passat. La simplicitat de raonament de molta gent, fins i tot d'un cert nivell, ha acceptat aquests estereotips com a definitius i, com qui diu, vigents pels segles dels segles: Vic serà sempre així, la capital d'una comarca conservadora, empremta que es manifestarà, és clar, en totes les seves produccions, des de la llonganissa fins a la poesia. Algú, una mica assabentat de les coses, descobrirà una excepció: considerar Miquel Martí i Pol un poeta conservador és un pèl massa fort. La seva presència, però, pot servir per confirmar la regla (que sembla que no té excepcions) que l'excepció confirma la regla. I tots contents. I

errats, és clar. La figura de Miquel Martí i Pol no és més que la punta més visible i coneguda d'una activitat cultural —que en el camp de la literatura, això sí, continua essent fonamentalment poètica— àmplia, diversa, moderna i rigorosa, les bases de la qual les posaren diversos grups —de literats, pintors, estudiosos, cinèfils i més d'un etcètera— just a començament dels anys cinquanta d'aquest segle: en poesia, el Grup de Vic que, des del Seminari i d'amagat, publicà l'antologia *Estudiants*

LA PLANA SEMPRE HA DONAT VEUS IMPORTANTS PER AL PAÍS: ABANS FOU VERDAGUER, ARA HO ÉS MARTÍ I POL

de Vic 1951 prologada per Carles Riba; en pintura, el grup dit *Els 8*, amb membres rupturistes i fins provocadors; amb la participació dels dos grups i de més gent, la publicació de la revista *Inquietud*, de 1955 a 1966, en contacte amb els grups, sobretot de plàstics, més avançats de Barcelona, com *Dau al set*; de signe més erudit i local, el Patronat d'Estudis Ausonencs i la seva publicació, *Ausa*, existent des de 1952; publicacions com *Oriflama* i *Cavall Fort*

veuen la llum a Vic. I és segur que ens deixem exemples d'aquesta vitalitat osonenca de la postguerra que ultrapassa el pur localisme per ocupar un lloc en la història cultural catalana, al costat de les manifestacions de la nostra cultura aparegudes a qualsevol altre indret dels Països Catalans. Qui sap si, amb el temps i a distància, aquesta activitat, que per sort encara segueix, aconseguirà fer variar la visió estereotipada de què parlava més amunt. Cenyint-nos ja a la temàtica d'aquest article, cal només repetir la falsedat d'un clixé així en parlar de l'activitat poètica actual.

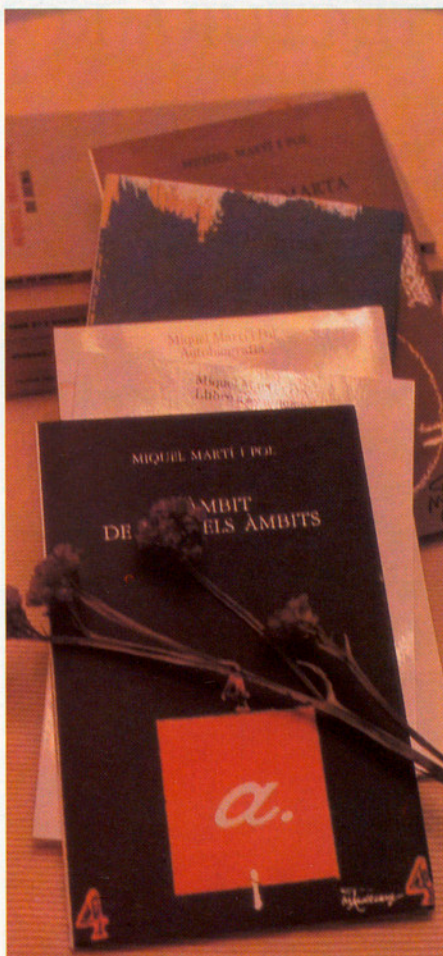
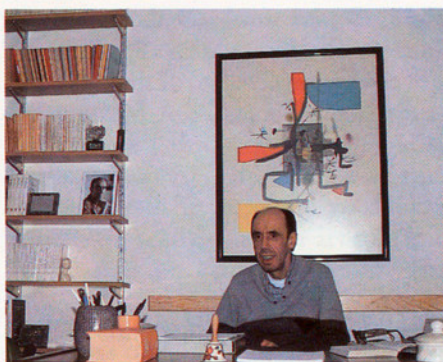
Miquel Martí i Pol, doncs, tot i tenir una trajectòria absolutament personal i, per motius diversos —fonamentalment biogràfics—, ha anat fent el seu camí poètic al marge o paral·lelament a l'activitat més de grup d'altres poetes, però no és un cas aïllat. De fet, fou un col·laborador eficaç d'*Inquietud*, d'*Oriflama* i *Cavall Fort*, i actualment encara n'és, com a membre del consell de redacció de la revista *Reduccions*, d'àmbit nacional, feta des de Vic i dedicada exclusivament a la poesia. També ell conegué Riba i hi entrà molt aviat en contacte, aquesta arribà a ser una amistat amb rerafons literari, amb el Grup de Vic, és més, sovint ha considerat Antoni Pous, un dels membres d'aquell grup, com un personatge que el guià. Segurament la major producció poètica de Martí i Pol, acompanyada, és clar, de la seva vàlua, el ressò popular que ha obtingut i l'impacte de la seva actitud

humana enfront les maltempsades, l'han destacat com a individualitat en el món literari català, amb tot el mereixement, sens dubte. D'altres poetes, a parer meu d'una vàlua que els fa tan dignes com Martí i Pol de figurar en primer rengle de l'actualitat literària nacional —i penso concretament en Segimon Serrallonga—, per motius que suposo complexos no han transcendit més enllà dels cercles diguem-ne intel·lectuals; però hi són, i entre tots constitueixen la trama del que és una realitat esplèndida en el camp de la producció poètica.

Des de 1954, Martí i Pol ha publicat uns vint-i-cinc títols de poesia, al marge de diverses antologies, un llibre de narracions i prop d'una quinzena de traduccions d'obres poètiques, narratives, teatrals i d'assaig. Ha col·laborat en adaptacions teatrals, ha practicat la crítica literària a través de pròlegs i articles a *Reduccions*, ha col·laborat a la premsa catalana amb articles d'opinió... Un currículum literari sorprenent per a aquell noi que a 14 anys havia de deixar els estudis i posar-se a treballar a la fàbrica, quan res no feia pensar que els seus poemes serien traduïts a l'alemany, al portuguès, a l'anglès, a l'eslovè, al castellà, al flamenc, que serien musicats i objecte d'escenificacions. I és que, sens dubte, la carrera literària de Miquel Martí i Pol és absolutament atípica.

D'una banda, hi ha l'autodidactisme, que només s'explica per la voluntat decidida i per la necessitat de comunicar-se, de saber i també pel gust per la lectura, pel teatre, per la música. En aquest aspecte és important de remarcar l'aprenentatge de la llengua, fins arribar a adquirir-ne un domini que li ha permès de crear-se un estil propi, aquesta és una tasca que pot resseguir-se al llarg de l'obra de Martí i Pol, tant en la de creador com en la de traductor. El llenguatge de Martí i Pol tendeix, d'una banda, a la claredat i, de l'altra, a l'essencialitat, a la justesa, a la concisió: *l'essencial es diu amb senzillesa*, llegim en un seu poema. I aquí ha arribat —si és que mai s'hi arriba— després d'un llarg procés.

L'obra de Miquel Martí i Pol està feta de molta vida, personal i col·lectiva. Diria que la poesia és el seu mitjà de reflexió preferit, l'instrument que li permet millor el coneixement del món, del seu entorn immediat i d'ell mateix, fins del seu jo més íntim. D'aquí,

UN HOME I LA SEVA OBRA: LA PUNTA DE LLANÇA DE LA CULTURA CATALANA LLUNY DEL CENTRALISME BARCELONÍ

aquest deix autobiogràfic que traspua la seva obra, que s'escampa i contagia els lectors. Algú s'ha sorprès del canvi de to que notem entre *El poble* i *La fàbrica*, d'una banda, i, de l'altra, *Cinc esgrafiats a la mateixa paret* o *Estimada Marta*; i, en canvi, entre elles no hi ha cap ruptura, obeeixen a la mateixa lògica, el que ha variat són les condicions de vida del poeta, les seves necessitats i les seves preocupacions primàries. Quan pot ser un militant actiu, allò que el preocupa i, per tant, el seu centre de reflexió, és la situació social que ell i molts com ell pateixen, i això ho tradueix a la seva obra poètica, però també tradueix el seu sentiment amorós, pri-

vat i personal, tan present per al poeta com per al company de fàbrica. Quan la malaltia l'aïlla, el món se li clou: el fonamental és *sobreviure*. Expressar-ho i, fins i tot, aconseguir-ho, ha estat la missió de la seva poesia, una activitat que, en el cas de Martí i Pol, fins i tot ha estat terapèutica (llegiu, si més no, el pròleg a *Estimada Marta*); en canvi, res no ha privat que en aquests moments aparegués *L'àmbit de tots els àmbits*, un llibre que algú ha considerat, massa superficialment, polític. Els darrers llibres, sorprenentment, esclaten de vida pels quatre cantons.

Segurament, com a conseqüència de tot això, en Miquel Martí i Pol s'ha produït un fenomen rar en la nostra cultura: la connexió, penso que fins i tot sentimental, entre el poeta i un ampli ventall de lectors, un fenomen que és la base de la popularitat que, sense escarafalls, ha aconseguit Martí i Pol. Sovint s'ha dit que l'home normal i corrent necessita trobar algú en qui identificar-se, en qui compensar-se, en qui plànyer-se o en qui creure. No sé fins a quin punt per a una determinada gent Martí i Pol és aquest referent, però sí que em sembla poder apuntar que la poesia de Martí i Pol, a més d'encomanar tanta vida, té poder per acomplir aquest paper que no ha pas buscat, i tanmateix, sembla que té una càrrega de sinceritat i de tendresa, una proximitat que la fa autèntica. I amb tot, a voltes, és d'una densitat que requereix voluntat per entrar-hi. Així és l'home.

En conjunt, la poesia de Martí i Pol, de qualsevol època, s'ofereix al lector com un mirall claríssim, tant que fa difícil no mirar-s'hi; i això, a voltes, la pot fer incòmoda. La parcel·la gelosament secreta del lector pot inquietar-se davant el despullament intern que li és mostrat i explicat en el seu procés, perquè es pot sentir cridada a prendre-hi una posició d'acceptació o de rebuig. És a dir, la lectura de l'obra de Martí i Pol no deixa fred, ni tan sols deixa el regust de l'obra ben feta, bella, assaborida, conté una càrrega moral, en el més ampli sentit de la paraula, que vol una reacció del lector, i no pas necessàriament l'acceptació dels postulats del poeta, però una reacció. Com en el diàleg serà i exigent entre dos amics.

PERE FARRÉS

catedràtic de Llengua i Literatura Catalanes de l'Institut de Batxillerat
Jaume Callís, de Vic